

GELLÉRD IMRE

AZ EMBER

Zsolt 8,5

Az isteni alkotás nagyszerűségét semmi sem igazolja fényesebben, mint maga az ember. Nincsen olyan tökéletes gépezete a technikának, mint az emberi test. Nincsen olyan csodálatos alkotó képessége a természeti világnak, mint két karunk ereje. Nincsen olyan tündöklő csillag az égen, mint két szemünk fénye. Nincsen olyan elbűvölő szépsége a tavasznak, mint egy boldogságot sugárzó, mosolygós emberi arc. Nincsen olyan kristálytisztá harmatcseppje az ébredő mezőnek, mint egy őszinte fájdalom fakasztotta könnycsepp. És nincsen olyan varázslatos muzsikája a természetnek, mint amikor a szeretet összhangzatos melódiáját játssza az emberi élet orgonáján.

A teremtés önmagában csak félig befejezett isteni mű. Ehhez kapcsolódik még a megtartás és ennek folyamán az állandó tökéletesítés. Szükséges-e felsorolnom azokat a kézzelfogható életmozzanatókat, amelyek a legelvakultabb embernek is híven megmagyarázzák, hogy van gondviselés és megtartás. Egy arany kalászba szökkent búzamező, egy ébredő hajnal, egy felgyógyult beteg, egy megvigasztalódott szív, egy szóval a létnek minden egyes mozzanata mind az isteni megtartás mellett bizonyít.

Ez a megtartó és tökéletesítő gondviselés az emberrel, mint a legértékesebb isteni alkotással szemben, különösképpen nyilvánul meg. Erről tesz bizonyosságot a zsoltáríró is alapigénk szavaiban: „Micsoda az ember, hogy megemlékezel róla?“ Mint egy félig érett gyümölcs a fán, a zsoltáríró lelkén is ott csüngött egy kérdés, amire nem tudott kielégítő választ adni. Láttá és tapasztalta az ember felsőbbrendűségét a világ teremtményeivel szemben; hitte, hogy az ember különös viszonyban van az alkotó Istennel; sejtette, hogy Isten ezt a nagyszerű lényt valami nagy elhivatással bízta meg, csak azt nem tudta, hogy mindez miért van? Kinek tartja és mire hívta el Isten az embert? Amit a zsoltáríró csak sejtett, azt próbáljuk mi megkeresni. Kérdezzük hát mi is önmagunktól, kicsoda az ember? „Az ember lelkes állat“, „Az ember a világ csodája“, „Az ember társas lény“. Még sok ilyen szállóigévé vált mondást sorolhatnánk fel, amely mind arra törekszik, hogy az embert határozza meg egy mondatban. Számtalan sok bölcs, tudós fürkészte az embert, igyekezett eme csodálatos lényt megismerni, osztályokba sorolni természetét, faja, testalkata, lélekalkata szerint. A középkori bölcsek négy nagy csoportba sorolták az embert, az újkoriak még többre. Asztrológusok a mennybolt csillagzata szerint, orvosok a csontrendszer alapján. Politikusok a

világnézeti meggyőződést tekintik válaszvonalnak, társadalomkutatók a származást nézik. Osztályozzák az embert: ez germán, ez latin, az mongol, amaz meg szláv. Osztályozzák az embert száz meg száz formában, tömértelen felfogás szerint. Mégis minden esetben egy a lényeg: az ember a világ ura, a két lábon járó gondolkodó, alkotni, rombolni tudó öntudatos lény, akit a mindenható Isten arra hívott el, hogy lelkének erejével uralja a földet, és adottságaihoz közelebb és közelebb jusson végső céljához, a tökéletességhez...

Gondolkozzunk csak egy kicsit mélyebben: kérdeztük-e valaha önmagunktól, mi is az ember? Már maga ez a szó szinte idegenül hallszik, amikor függetlenül környezetünktől, csöndesen ejtjük ki. Először valami ismerős arc ködlik fel előttünk, de aztán hamar visszazökkenünk a mindennapi élet kerékvágásába, és szinte mosolyogva felelünk: „Ember vagyok én, ember az én barátom, ember volt Mátyás király és Napóleon, emberek tömege vesz körül engemet... Ember-ember, vonjuk meg vállunkat felületesen és azt hisszük, hogy ezzel a gondolattal már végeztünk is. Pedig ha egyszer is jutott észünkbe, nem olyan könnyen szabadulunk tőle. Amint ismét előnkbe bukkan ez a szó, felfigyelünk és szinte önkéntelenül is gyűjtjük az ember fogalom anyagát. Megismerjük, mi az emberi és az embertelen. Megtudjuk, hogy vannak emberi jogok, van emberi szabadság és szeretet. De mindez kevés ahhoz, hogy szíve gyökeréig megismerjük az embert. Meg kell tanulnunk az ember legszebb nevét, amelynél soha nagyszerűbbet, tisztábbat, célmutatóbbat nem adtak és nem is fognak adni az embernek. Ez a név pedig: ISTEN GYERMEKE. Vajon meg tudjuk-e érezni ennek a szónak az erkölcsi súlyát? Vajon meg tudjuk-e érezni, mennyivel közelebb hozza ez a meleg szó az embert Istenhez? Ha most kérdezné tőlünk, kicsoda az ember, bizonyára azt válaszolnók: „Testvér, nem jól kérdezted, a helyes kérdés ez: *KINEK KELLENE LENNIE AZ EMBERNEK?* Itt már elakadunk, nem tudunk, vagy éppen nem vagyunk hajlandók felelni, mert ha őszinték akarunk lenni, így válaszolunk: „Az ember minden e nagy világon, csak éppen az nem, aminek kellene lennie. Az ember önző, hatalomra vágyó és mégis véges esendő. Képtelen egyedül élni és mégis kiirtaná környezetét. Tudja, hogy csak együtt képes alkotni és mégis széthúz. Meggyőződött arról, hogy jósággal, szeretettel, egyetértéssel mindent el lehet érni és ennek ellenére a legritkább esetben fordul a szeretet törvényéhez. Azt is megtanulta, hogy ha gondviselő Atyát lát az Istenben, és vágyait néha imába önti, megenyhül, megvigasztalódik és mégis olyan ritkán kulcsolja imára kezeit. Tudja és hiszi, hogy ha testvért lát az emberben, a béke, a közös alkotás és ennek nyomában fakadó áldás valóban nagyvá, hatalmassá, a föld urává emelné, és mégsem teszi, nem teszi, mert ember.

Sajnos, vannak keresztények, akik ezt a gondolatot a végtelékig fokozva, az embert valami menthetetlenül megromlott, bűnökben fetengő, gyáva teremtménynek tartják, akit az Isten csak ingyen, Krisztus vére árán ment meg a szörnyű pusztulástól. Az embert, a világegyetem legnagyobb értékét, egyenlővé tették a bűnnel, a kárhozattal és azt a nevet gyengeségeik magyarázatára használják. De nemcsak bizonyos keresztény felekezetek, hanem még mi is sokszor használjuk az ember nevet hibáink magyarázatára. Valaki hibát követ el: ő is ember. Barátunk tévedett: tévedni emberi dolog. És ugyebár milyen furcsa, hogy az ember ezt a nevet néha gögösen, büszkén használja, hivatkozik rá, jogokat

formál belőle és aztán egyet fordít a kockán, lebecsüli, lekicsinyli, amikor hibáit kell megmagyarázhatóvá tennie. Hogy súlyos bünt könnyveltek már el ezzel a megjegyzéssel: emberi dolog. És ez így van. Ez millióknak közös bűne, ennek valóságosságában senki sem kételkedik. Sőt vannak sokan, akik az emberi gyarlóságot élesre kihegyezve, az életet tragikus gyászmenetnek, a földet siralomháznak s benne az embert halálra ítélt rabnak vagy isteni szeszélyek játéknak tekintik, akit a teremtő Isten is csak sajnálni tud. Ilyen hangnemben szólal meg az Ember Tragédiájának írója is, amidőn azt mondja: „Miért is kezdtem az emberrel nagyot, / Ki sárból, napsugárból összegyúrva / Tudásra kicsiny és vak-ságra oly nagy.“

Ez a költői túlzás valóban szép, tragédiába illő, de az Isten igaz lényével össze nem egyeztethető, mert a tökéletes Isten nem bánhatja meg cselekedeteit. Különbözik nekünk unitáriusoknak nincs is ún. ember tragédiánk, mert mi hisszük, hogy az emberiség minden nagy bukása csak figyelmeztető jel arra, hogy hogyan járjon a tökéletességre vezető úton. Az ember isteni mértékkel mérve valóban kicsiny, gyarló, bűnös, de ez a gyarlósága, kicsinyessége és bűnös volta önmagában véve még nem tragédia, még nem végzettség, nem helyrehozhatatlan, égbe kiáltó kárhózat, hanem az élet útjain rárakódott por, amit magáról le tud rázni; a küzdelmek súlya alatt kiizadt méreg, amit le tud törölni; a „sátán“ által húsába lövellt nyílvesző, amit ki tud húzni; a felebaráti szeretet hiánya, amit még utána tud pótolni; az el nem mondott imádság, amit még ajkai el tudnak rebegni... Hiszen még nem késő, a jószágos Isten szeretettel öleli magához a későn érkező tékozló fiukat is.

Azt szokták mondani, hogy amiképpen nincsen egy és ugyanazon fának két egyforma levele, úgy a világon sincs két tökéletesen egyforma ember. Amíg az egyik az élet javaiban dúskál, addig a másik koldult kenyerét könnyeivel áztatja; amíg az egyik ép, egészségnek örvend, addig a másik a halál kapuját döngeti; amíg az egyik a szabadság levegőjét szívja, addig a másik rabláncokat csörget. És vajon mi lenne, ha az emberek egymásban csak különbségeket látnának, ha hiányozna a lelkekből a testvéri öntudat, ha senki sem értené meg, hogy mindnyájan egy Atyának vagyunk a gyermekei. Ennek a testvéri együvé tartozásnak a megélése úgy összefog bennünket, mint a fa lombjának leveleit a közös törzs, a közös gyökérzet, vagy mint a családban az apa az ő gyermekeit, kik bármennyire is különböznek egymástól, végeredményben mégis csak egy vér folyik bennük, egy törzsnek a hajtásai, egy akaratnak a megtestesítői. A gyermeki hűség lényege az atyai szeretet és akarat felismerésében és munkálásában áll. Ilyen értelemben a gyermek nemcsak tétlen szemlélője az atya önkényeskedő munkájának, nemcsak gyáva eszköze egy felsőbbrendű hatalomnak, vakvezetettje egy ismeretlen Istennek, hanem munkatársa a mennyei Atyának, akinek akaratát szentnek és tökéletesnek ismerve fel, küzd egy eszményi, egy az Isten akaratával összhangban álló földi élet kialakításáért, amely életet Jézus ezzel a szóval jelölt meg: *ISTENORSZÁGA*. Ezt az Istenországot Jézus nem egy dante-i paradicsommal, nem egy krisztusi monarchiának rajzolta meg, hanem egy olyan társadalmi állapotnak, amelyben az ember rátalál elvesztett önmagára, felismeri önmaga értékét és nagyszerű hivatását: *ISTEN GYERMEKE ES MUNKATÁRSA LENNI*. Az egyik hivatás kötelez engedelmessegre és feltétlen bizalomra. A másik cselekvő magatartásra és társadalmi jólét munkálásában való részvételre. Ha ezt a

két nagy és fontos elhivatást felváltjuk az élet aprópénzére, azt jelenti, hogy sziklaszilárdan bízva Istenben és önmagunk istenadta erejében, vállaljuk készséggel azt a szerepet, ami az élet színpadán reánk vár. Ha ez a cselekvő magatartás hiányzik belőlünk, akkor hiábavaló minden emberi öntudat, hiába minden önértékelés, hiába minden túlzott optimizmus, mert ha a bennünk megtalált isteni erőket féltő irigységgel clássuk, mint rest szolgálja a tálentumot, akkor szörnyű hazugság a mi egész életünk.

Vajon mit fogunk felelni, ha lelkiismeretünk — ez a szigorú bíró — egyszer kérdőre von: „Mit tettél életeddel?“ Mire használtad a neked adott erőket? Kiknek védelem az izmod? Kinek kenyér a jóságod? Kinek látószem az eszed? Mit épített belőled ez a megpróbált nép? Mit adott a közösségnek? Lehetsz-e szikra a tűzből, mely népei oltárán lobog? Lehetsz-e csepp a vízből, mely hófehérre mos minden szennyes lelket? . . . Ha nem ezt kell felelned ezekre a kérdésekre, ha úgy érzed, hogy nem voltál e nép szemének látása, karjának ereje, hitének biztonsága, akkor valóban megérdemled, hogy az emberi gyarlóság vádjával illessenek, mert akkor megtagadod Istentől a munkaközösséget, akkor csak terméketlen fa vagy, melyet ki kell vágni és tűzre dobni. Ha életed meddő föld, mely nem terem kalászt az éhezőnek, ha nem vagy csíra, mely új életet hajt, ha nem vagy rugó, mely a fejlődést előmozdítja, akkor méltatlanul élvezed Isten áldását és gondviselését. Én hiszem sziklaszilárdan, hogy az ember természeténél fogva jó, és ha megfelelő társadalmi életet teremt önmagának, akkor képes lesz önmagát Isten gyermekévé és munkatársává, a társadalmat pedig Istenországává alakítani.

Ilyen élet- és emberszemlélet birtokában az élet nem tragédia, legfeljebb csak dráma, melyet az ember és a világ játszanak meg, és amelynek bonyodalmas cselekménye az Isten által vezérelt ember javára oldódik meg.

Kicsoda az ember? A mi feleletünk csak ez lehet: az ember Isten gyermeke és munkatársa. Űgy legyen. Ámen.

NYITRAI MÓZES

KITELJESÜLÉS

Jn 10,30

Rövid az alapige. Egyetlen mondat és az is rövidre van szabva. De nehezen lehetne elolvasni azt a rengeteg hosszú mondatot, amelyet ezzel kapcsolatban keletkezése óta leírtak és elmondottak az emberek. És amilyen rövid, olyan világos. A mai ember olyan egyszerűnek és magától értetődőnek veszi, hogy Jézus egynek hitte magát az Atyával, hogy nem is fog hozzá a dolog boncolásához, hanem egyszerűen tudomásul veszi. De megszámlálhatatlan azoknak a mondatoknak a száma, melyeket ezzel kapcsolatban írtak és mondtak, anélkül, hogy az ember azokat megért-